

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

TEATTERI- JA MEDIANTYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO RY:N LAUSUNTO MUISTIOSTA YHDISTELMÄVAKUUTUKSEKSI STM012:00/2018

Työttömyysvakuuttamisen uudistaminen on tarpeen, mutta STM:n esittämä yhdistelmävakuutus sopii huonosti temeläisten työllistymisen moninaiisiin tapoihin.

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry:n (Teme) jäsenet (4800) työskentelevät teatterin, tanssin, sirkuksen, tv- ja elokuva-aloilla sekä moninaisissa taiteen opetuksen tehtävissä. Noin puolet Temen jäsenistöstä työskentelee muussa kuin vakituisessa ja kokoaikaisessa palkkatyösuhteessa. Lisäksi temeläiset työllistyvät erilaisissa eripituisissa määräaikaisissa, osa-aikaisissa työsuhteissa ja palkkatyösuhteen ulkopuolella erilaisissa itsensä työllistämisen muodoissa rinnakkain ja peräkkäin. Jopa saman päivän aikana erilaisissa työn tekemisen muodoissa; esimerkiksi aamupäivällä laskuttaen, iltapäivällä apurahalla ja illalla palkkatyösuhteessa.

Työuran aikaista työllistymistä voi luonnehtia palapelimäiseksi, jossa käsitteet pää- ja sivutulo ovat auttamatta vanhentuneet. Palkkatyöyhteiskunnan ideaali, jossa työtä tehdään vakituisessa ja kokoaikaisessa palkkatyösuhteessa, ei monilla Temen jäsenillä toteudu koko työuran aikana. Temen jäsenet eivät myöskään ole aitoja yrittäjiä, y-tunnuksia on vain noin 100 jäsenellä. Työn tekemisen moninaisuudesta johtuen Temen jäsenillä on toistuvia vaikeuksia sovittautua nykyiseen työttömyysturvajärjestelmään ja luottamus yhteiskunnan suojaaviin instituutioihin on koetuksella.

Temen aloilla selvästi näkyvä moninaisen työn tekemisen tendenssi perustelee työttömyysvakuuttamisen uudistamisen tarvetta. Nyt mallinnettu yhdistelmävakuutus ei kuitenkaan vastaa temeläisten tarpeeseen.

Temeläisten työn tekemisessä ei ole kyse aidosta ja itse valitusta yrittäjänä työllistymisestä. Nyt ehdotettu malli ei tunnista niitä työelämän tosiasiallisia käytäntöjä, jossa ihmiset työskentelevät. Esimerkiksi valosuunnittelija on pakotettu suorittamaan useamman kuukauden kestävän kaupunkitilan valosuunnittelun ja toteutuksen työkorvauksella, koska kaupunki tilaajana ei suostu teettämään palkkatyötä. Valosuunnittelija työskentelee ilman mitään yrittäjästatusta, eikä näin ollen voi kerryttää työssäoloahtaan. Mallinnettu ehdotus ei ole riittävä, sillä se ei tunnista samaa työtä tekevän henkilön samanaikaisesti eri työn tekemisen muodoissa tehtyä työtä yhdenvertaisesti. Esitetyn mallin mukainen yhdistelmävakuutus aiheuttaa tosiasiallisesti epäoikeudenmukaisen pitkän yrittäjän työssäoloehdon, kun esimerkiksi tanssinopettaja on pakotettu laskuttamaan työnsä sivutoimisena yrittäjänä työnsä verrattuna siihen, että hän tekisi työn palkkatyönä.

Temen mielestä yrittäjän 15 kuukauden työssäoloeseen rinnasteinen aika on huomattavan pitkä verrattuna palkansaajan 26 kalenteriviikon vastaavaan vaateeseen. Liian pitkä työssäoloehto voi johtaa siihen, että vain pieni osa yhdistelmävakuutuksen piiriin tulevista henkilöistä kokee vakuutuksen ottamisen mielekkääksi.

Yhdistelmävakuutusta tehokkaampi keino ulottaa työttömyysvakuutus temeläiseen palapelimaiseen tapaan työllistyä, olisi rinnastaa palkansaajiin ne henkilöt, jotka työllistyvät omassa työssä, myös osuuskuntien kautta, joilla ei ole omaa toiminimeä tai yritystä. Tosin sanoen, henkilöt, jotka nyt tulkitaan sivutoimiksi yrittäjiksi ilman aitoa yrittäjästä. Temen jäsenistössä työllistytään säännöllisesti myös apurahoilla ja nyt ehdotettu malli jättää palapelimäisen työn tämän osan kokonaan työttömyysvakuuttamisen ulkopuolelle.

Toteutuessaan nyt mallinnettu yhdistelmävakuutus parantaisi vaihtelevasti palkansaa-jana ja aitoina yrittäjinä työskentelevien työttömyysturvaa. Se mahdollistaisi nykyistä useammalle ansiopäivärahan työssäoloehdon kertymisen, ja näin yhdistelmävakuutus voisi lieventää työttömyydestä aiheutuvia riskejä tapauksessa, jossa yrittäjyys on aito valinta. Ilman aitoa yrittäjyysvalintaa olevien tilannetta nyt mallinnettu vakuutus ei parantaisi.

Temen mielestä lainsäätäjän pitäisi pyrkiä selkeään, ennakoitavaan, kannustavaan ja ihmisille ymmärrettävään järjestelmään. Esitetty 15 kuukauden työssäoloeseen rinnasteinen aika on liian pitkä, jotta sen voisi nähdä kannustavana. Nyt esitetty malli monimutkaistaa jo entisestään vaikeaselkoiseksi koettua työttömyysturvajärjestelmää ja vastaa vain osaan siitä uudistustarpeesta, joka on seurausta työelämän moninaistumisesta. Toteutuessaan se saattaa tuottaa lisää ulkopuolisuuden kokemusta ja luottamuspulaa suhteessa yhteiskunnan suojaaviin instituutioihin. Lisäksi Teme kysyy miten kaavailuissa oleva tulorekisteri, työttömyysturvan euromääräistäminen ja työajan seuraamisesta luopuminen suhteutuu nyt mallinnettuun yhdistelmävakuutukseen? Olisiko perusteltua tutkia edellä mainittujen seikkojen vaikutus kiirehtimisen sijaan?

Esitetty malli lähtee siitä, että vakuutus rahoitetaan yksinomaan työttömyyskassan jäsenmaksuilla. Kalliit kassamaksut saattavat johtaa siihen, että vakuutuksen ottaminen ei ole pienillä ja sirpaleisilla tuloilla mahdollista.

Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry

Anu Suoranta
Työehtoasiantuntija, VTT

Sami Hiltunen
Työehtoasiantuntija